

Läsförståelsekort

Lärrarhandledning

**Teoribakgrund, anvisningar
och elevöversikt**

Upphovsrätten till materialet tillhör Skolplus AB och respektive upphovsman. Materialet kan användas i den egna interna verksamheten under förutsättning att man har en licens för Skolplus. Se vår webbsida skolplus.se för mer information. Materialet får ej spridas vidare på till exempel internet.

Läsförståelse – en enkel teoribakgrund

Att kunna läsa handlar inte bara om att ha ett bra läsflyt utan även om att förstå det man läser. Det är inte per automatik som elever får en bra läsförståelse och goda lässtrategier, utan oftast behöver man som pedagog visa för eleverna hur de kan tänka och göra.

Hur många är vi inte som upptäckt att en del elever långt upp i årskurserna kan läsa fantastiskt bra, men inte förstår vad de läser? De kan plocka ut tydliga fakta som står direkt i texten, men kan inte själva hitta ledtrådar eller dra slutsatser utifrån sin läsning. De kallas *passiva läsare* och behöver så tidigt som möjligt komma igång och träna på att bli *aktiva läsare* – något vi kan hjälpa dem med. Lösningen är bra läsförståelsestrategier!

För att utveckla en bra läsförståelse behöver eleverna ta hjälp av **egen kunskap, förförståelse och tidigare erfarenheter och koppla detta till texten**. De behöver även kunskap om **olika sorters textstrukturer** och **utveckla strategier för att tolka det de läser**. Det är bra om vi som pedagoger så tidigt som möjligt börjar visa på hur eleverna kan bli aktiva lyssnare och läsare. Vi behöver ge eleverna modeller för hur de kan utveckla sin läsförståelse redan från början. Vi måste prata med våra elever om det vi hör och läser; prata om händelserna som beskrivs, tillsammans dra slutsatser och göra jämförelser, gissa vad som ska hända sedan, skapa nyfikenhet och aktivitet kring texterna.

Strukturer

Redan tidigt i förskoleåldern kan barn uppfatta strukturer i texter när man läser tillsammans med dem och uppmärksammar dem på detta. De kan se att en saga eller en bilderbok är uppbyggd på ett sätt och en faktatext på ett annat sätt. Ju äldre barnen blir, desto bättre kan de förstå texters olika syften och hur man kan skilja texter och genrer åt, t.ex. att en deckarhistoria och en saga har olika textstrukturer.

Egen kunskap, förförståelse och tidigare erfarenheter

Att koppla samman sin läsning med egen kunskap, förförståelse och tidigare erfarenheter är en annan stor del i att förstå och tolka texter. Det är alltid lättast att koppla läsningen till upplevda erfarenheter, och därför är det bra att börja där när man tränar upp den här förmågan. Om eleverna exempelvis läser en text om katter så kan de koppla detta till en egen katt eller en katt de sett. Läser de en historia om någon som cyklar omkull kan de kanske berätta om när de själva eller någon de känner råkade ut för något liknande. Detta skapar motivation och nyfikenhet inför och under läsningen. Det hjälper även eleverna att uppleva läst text på sitt eget sätt, utifrån de referensramar de hunnit skaffa sig.

Tolkningsstrategier

En skriven text har alltid en författare som vill förmedla något till läsaren och läsförståelse kan man kanske definiera som det samspel som uppstår mellan läsaren och författaren. En författare kan aldrig skriva ut precis allt i en text, utan får förlita sig på att läsaren fyller i och lägger till, skapar egna inre bilder av det lästa och drar aktiva slutsatser. Det heter att man gör ”inferenser”, men kallas i dagligt tal för att man ”läser mellan raderna”.

För en passiv läsare fungerar det här samspelet mindre bra. Läsaren blir då ofta helt bunden till själva texten och missar stora delar av textens innebörd, dvs. läser inte mellan raderna. Ofta hör man en passiv läsare säga ”det står ju inte i texten” när de inte ser svaret direkt och inte heller kan hitta ledtrådar och dra sina egna slutsatser. Som tur är kan förmågan att läsa mellan raderna övas upp redan från tidig ålder med hjälp av enkla strategier, så att läsaren så småningom gör inferenser automatiskt.

Det är bra att tidigt uppmuntra eleverna att vara aktiva i sitt läsande och själva ställa tankefrågor på texten under tiden de läser; Vad menas med det? Hur då? Vad betyder det? Hur hänger det ihop med det som stod tidigare i texten? Till en början kan de vuxna visa hur eleverna kan göra, t.ex. genom att vid högläsning ställa frågor till barnen och tänka och resonera högt.

Målet är att eleven med hjälp av frågorna ska förstärka sin förmåga att inhämta information från en text och förstå syftet med texten. Man brukar dela in frågorna och svaren i tre kategorier. Olika läsmodeller kallar dem för olika saker, men enkelt uttryckt kan de delas in så här:

- 1 Svaret står **på raden**
Informationen står tydligt i texten. Det går lätt att hitta svaret på en direkt fråga och det finns bara ett rätt svar på frågan.
- 2 Svaret står **mellan raderna**
Här behöver läsaren hitta och använda sig av ledtrådarna i texten, fundera och koppla ihop olika textavsnitt, ta hjälp av egna erfarenheter och dra slutsatser. Här kan det ibland finnas fler än ett svar på en fråga.
- 3 Svaret står **bortom raderna**
Med inspiration av texten ska läsaren själv tänka ut ett svar utifrån vad hen vet, läst, varit med om etc.

Ett enkelt exempel på olika slags frågor:

Lisa är 7 år och går i skolan.

Hur gammal är Lisa?

Lisa är 7 år.

Svaret står direkt och tydligt i texten, det finns bara ett rätt svar = **på raden!**

I vilken klass går Lisa?

Lisa går i klass 1.

Det finns ledtrådar i texten, Lisa går i skolan och hon är 7 år. Läsarens erfarenhet säger att Lisa troligen då går i klass 1, men naturligtvis kan hon ha börjat skolan tidigare, fylla år sent på året osv. så det kan ju finnas flera svar trots allt. Läsaren ger ett rimligt svar = **mellan raderna!**

Vad tycker Lisa om att gå i skolan, tror du?

Hon tycker om skolan, för det tror jag man gör precis när man börjat skolan och är nyfiken och vill lära sig och träffar nya kompisar.

Här finns ingen information i själva texten. Läsaren måste komma fram till ett svar helt på egen hand, men med inspiration från texten och utifrån egna erfarenheter. Här finns inget rätt eller fel svar = **bortom raderna!**

Läsförståelsekort

Med läsförståelsekorterna kan du och dina elever tillsammans aktivt läsa och tolka texter uppdelade i tre olika svårighetsnivåer. På varje kort finns en text samt ett antal frågor som hjälper eleven att förstå textens budskap.

Tre svårighetsnivåer

Nivå 1: Korta enkla meningar där alla bokstavsljud ingår. Eleven bör behärska en fonologisk lässtrategi och kunna ljuda ihop nya ord och läsa flera enstaviga ordbilder. Här finns fyra frågor till varje text: tre ”på raden” + en ”bortom raderna”.

Nivå 2: Lite längre texter och fler meningar på en något högre nivå. Typsnittet är något mindre än på nivå 1. Eleven bör kunna växla lässtrategier mellan helord och ljudning på ett relativt bra sätt. Här finns fem frågor till varje text: tre ”på raden” + en ”mellan raderna” + en ”bortom raderna”.

Nivå 3: En ännu något högre nivå med längre ord och meningar och med ett mindre typsnitt. Eleverna bör kunna läsa med relativt bra flyt, men fastnar kanske ännu vid obekanta eller längre ord. Här finns fem frågor till varje text: två ”på raden” + två ”mellan raderna” + en ”bortom raderna”.

Berättande texter och faktatexter

De 24 läsförståelsekorterna är indelade i 12 kort med berättande texter och 12 kort med faktatexter. Det finns fyra kort på varje svårighetsnivå.

BERÄTTANDE TEXTER

Nivå 1. På fritiden (4 kort)

Nivå 2. I skolan (4 kort)

Nivå 3. Min familj (4 kort)

FAKTATEXTER

Nivå 1. Yrken (4 kort)

Nivå 2. Rymden (4 kort)

Nivå 3. Svenska djur (4 kort)

Frågornas symboler

Efter varje text följer fyra eller fem frågor markerade med följande symboler:

- På raden – svaret finns direkt i texten.
- Mellan raderna – leta ledtrådar och fundera.
- Bortom raderna – tänk efter själv.

Arbetsätt

Läs först några kort gemensamt i klassen/gruppen och visa hur eleverna kan resonera och arbeta med texterna och frågorna. Därefter kan du gärna låta eleverna arbeta i par med några läsförståelsekort för att bli varma i kläderna.

När ni tränat på några inledande kort tillsammans är det dags för eleverna att börja arbeta enskilt med de resterande korten. Känner du att eleverna behärskar svårighetsgraden kan läsförståelsekorterna även bli läxuppgifter som ni sedan gemensamt resonerar kring i klassrummet.

Antalet kort är anpassat så att ni kan välja att arbeta intensivt med dem under en period eller med ett kort i veckan över terminen, eller – om ni så vill – mer sällan över hela läsåret.

Jag hoppas att ni ska få både nytta och glädje av arbetet med läsförståelsekorterna.

Lycka till!

Mia Hallenbring

Mia Hallenbring är utbildad grundskollärare för åk 1-7 i sv/so/eng/bild/IKT och speciallärare i läs-, skriv- och språkutveckling med mer än 25 år i yrket. Hon har tidigare gett ut egna läromedel i informationskompetens, svenska och engelska. För Skolplus har Mia bl. a. skapat utskriftsmaterial i svenska.

